

Celal ne demektir, azamet ile ne farkı var? Nevide celal, fertte cemal deniliyor. Celali ve cemali isimleri nasıl anlamalıyız?

Celal: Kelime olarak son derecede büyüklük, azamet ve kibriya manalarına gelir.

İlm-i Kelamda Celal, Cenab-ı Hakk'ın kahrının ve azametinin tecellisidir. Hem **celal,** Cenab-ı Hakk'ın isim ve sıfatlarının küllîlerdeki tecellisidir.

Cenab-ı Hakk'ın hem **cemali** hem de **celali** isimleri vardır. **Cemil,** güzel demektir ve Cenab-ı Hakk'ın bir ismidir. Ancak cemali isimler sadece **Cemil** ismine mahsus değildir. Güzellik ve rahmet ifade eden bütün isimler cemali isimdirler. **Rahman, Rahîm, Latif, Müzeyyin, Şâfi, Rezzak, Gaffar** gibi pek çok isim cemal ifade ederler.

Keza, **celal** de izzet, azamet ve kudret ifade eder. **Celil** ismi yanında pek çok esma-i hüсна da bu gruba girer; **Aziz, Cebbar, Kadîr, Kahhar** gibi.

Nevilerde ve külliyyatta celali isimler, fertlerde ve cüz'iyatta ise cemali isimler dikkatleri daha fazla çekerler. Bir tek çiçeğe baktığımızda güzelliğine hayran oluruz, bir çiçek bahçesine girdiğimizde ise hayretimiz, hayranlığımızdan daha fazla olur. Yani bu defa **celal** tecellisi **cemal** tecellisinden daha fazla nazarımıza çarpar. Bir tek kuşun rızıklanmasında cemal mânası, bütün hayvanlara her gün rızıklarının verilmesinde ise celal manası daha hâkimdir.

“Ve keza, celal, vâhidiyetin tecellisinden, cemal dahi ehadiyetin tecellisinden zahir olur.”(1)

Vahid ve **Ehad** isimlerinin her ikisi de Allah'ın birliğini ifade ederler. **Vahidiyet,** Allah'ın sıfatlarının nihayetsiz ve mutlak olduğunu, başkasının bu sıfatlara sahip olmasının muhal olduğunu ifade eder. **Ehadiyet** ise, Allah'ın zatının bir olduğu manasınadır, yani ondan başka **Vacibü'l-Vücut,** ezelî ve ebedî bir başka zat yoktur.

Üstad Hazretleri Güneş'in ziyasının bütün eşyayı ihata etmesini vahidiyete bir misal olarak veriyor, bir aynada Güneş'in hararetinin, ziyasının ve bir nevi cilve-i zatının bulunmasını da ehadiyete misal veriyor. Yani, bir insan gündüz vakti ışıklanan bütün eşyaya baktığında **"bunları aydınlatan ancak Güneş'tir, başkası olamaz",** diyerek Güneş'in birliğini kabul ettiği gibi, her bir aynada Güneş'in cilvesini görmekle de yine Güneş'in birliğine şahadet eder.

Bu misali her varlığa ve onun nevine tatbik edebiliriz. Bütün insanları birlikte düşünen kişi, insan nevinin Rabbinin bir olduğuna iman ettiği gibi, bir tek insanın yaratılması için bütün insan nevinde tecelli eden isimlerin tecellisi gerektiğini düşündüğünde de **“Bu insanı yaratan ancak Rabbü’n-Nas olan Allah’tır: Bütün insanları terbiye etmeyen bir tek insanı da terbiye edemez.”** der. İşte insan nevinin Allah’ın birliğine şهادeti vahidiyet cihetiyledir, bir tek insanın şهادeti ise ehadiyet cihetiyledir. Aynada Güneş'in görünmesi gibi her insanda da ehadiyet cihetiyle bütün esmânın cilveleri seyredilebilir.

“Evet, cemalin gözünde celal ne kadar cemildir, celalin gözünde dahi cemal o kadar celildir.”(2)

İnsan bir meyveye baktığında öncelikle ondaki güzelliği sever, ondaki cemale meftun olur. Ancak, o meyvenin yaratılması için bütün bir kâinatın el ele verip birlikte çalıştıklarını, nice âlemlerin o meyvenin yardımına koşturulduğunu düşündüğünde o cemalin gözünde celali seyretmiş olur. Bu ikinci nazar birinciden daha cemîl olur.

Aynı şekilde, celal ve azamet ifade eden bir manzaranın ayrıca muhteşem bir güzelliği de olur. Mesela, yıldızlar âlemine baktığımızda bu celal tecellisinde harika bir güzellik de seyrederek. Bu ise celalin gözündeki cemal tecellisidir ve çok celildir, yani çok harika ve muhteşem bir güzelliştir. Fırtınalı bir denizin seyrinde de celal hâkim olmakla birlikte, onda eşsiz bir güzellik de vardır, bu da yine celalin gözünde seyrettiğimiz bir cemal tecellisidir.

Dipnotlar:

1) bk. [Mesnevi-i Nuriye, Onuncu Risale.](#)

2) bk. [age.](#)